

הלכות שבת סימן שסו

שסו דין ערוב לחצר שהרבה בגי' אדם דרים בו, ובו ט"ו סעיפים :

א * חצרו (א) שהרבה בתים פתוחים לתוכו, אסור תכמים לטלטל בו (ב) * מפתיהם (ג) לחצר עד שיערבו. דהיינו שגובים פת מפל בית וכותל ונחמנים אותו באחד מפתחי החצרות, (ג) שעל ידי כך אנו רואים כאלו כלם דרים באותו הבית (ד) וכאלו כל החצר מיוחד לאותו בית: ב (ה) יושבי אהלים או סכות (ו) * או מתנה (ז) שהקיפוהו מחיצה, (ח) אין מטלטלין מאהל לאהל (ט) עד שיערבו כלם. (י) * אכל שינא (יא) שהקיפוהו מחיצה אין צריכים לערב, (יב) לפי שקלם מערבים ואין אותם אהלים

א בתנא שבת ר' ב רבנים פתח א פתולת ציימן, וקמב תבב הסודי שהוא פתולת ציימן

שערי תשובה

כתב ולא מקווי בה"ש, שאין תפא דאם תנה פושע מצוה בה"ש לתפוקי הוהוה תנה סוד לך שבתה דתני לסימן שער דמעילי. ע"ש בסימן ט מ"ש על דברי המג"א, מ"ם פון שלא הגע בו די לפתח חותם ספקדי הפלך ולומר לתתיר לפי שקנים לפ"ע מס, ז"א, פון דחפרי פמונא לא אמרין הואיל, לכן יצאו להם צריב אחר, ע"ש. וענין בשו"ת ח"צ סימן ק"א שכי נ"ב בעיר פדוצה וחס אסורים לטלטל בעיר, אף תחתים הסמכים זה לזה ויש פתח ביניהם אין רשאים לטלטל על סמך העירוב שבהכ"נ, וגם אין להם לברך על הערוב שבהכ"נ פון שאינו מקווי טעם דבר, ואפלו אם ב' בתים פתוחים לתצר בהכ"נ שפאתר שקם אסורים בטלטל מבוי שלאצי הסגור בהכ"נ אין צ"ל דין שמו"ק שישל לטעוהו בהכ"נ, והר"ל ג' פון בבית השער כ"י דאינו ערוב ותפתיים הפתוחים אסורים לטלטל בהכ"נ, ערוב בהכ"נ שצריך לעשות פו, שאל"כ הנה אסור לטלטל בהכ"נ

באר היטב

על זה במקומות שאין להם לחי או קורה; ולרד"ך שאנו מניחים הערוב בהכ"נ, אם נשבר התקן באותו מבוי כל המבואות אסורות אפלו יש להם תקן בש"ע, אלא א"כ יכולין להביא הערוב אצלו, ולכן במקום שאין לחי או קורה שאסורים לטלטל במבוי ואין בעיר שני פתחי החצר בבית אחר, לא יעשו ערובי חצרות פסח דתני ברכה לבשלה, מ"א, ע"ש:

(ב) לחצר. והיה מבית לבית, עכ"ס ור"ס' שני' נ"ס' ש"ע ס"ג:

כ"ש מקמ"א סימן שסו טעם למה שכתבנו, דין שריב שצריך לטעוהו בבית דירה ותפוקה על הערוב הנה הוא פרוכה לבשלה. וענין פאה"ע שקמב בטעם דמניחין פון שקונים מקומות שם והוא בכלל נכסיו, ע"ש פמה חדושי דקנים:

משנה ברורה

אחד בפני עצמו ואין לחברו תפיסתו דהן, כמו שמוכח סימן ש"ע סעיף ב' ו'ג', וצריך להזהיר על זה במקומות שאין להם תקן מבואות בעיר, דאף בבית אחר לא יטלטלו שני שכנים הדרים בשני חדרים⁽⁴²⁾, אם לא יעשו ערובי חצרות ביניהם; וכן צריך להזהיר במקומות שיש שם לחי או קורה או צורת הפתח ונשבר התקן באותו מבוי של פית הפנקס לשמנה שם הערוב וכהיא ג'ונא, אם נשבר כחל, שלא יטלטלו שוב בכל המבואות אפלו יש להם תקן בפני עצמם, אלא אם כן הוא בענין שיכולין להביא הערוב אצלן מבית הפנקס. ונדע עוד, דבמקום שאין עושין תקן מבואות בעיר, (ט) צריך לומר שלא יעשו ערובי חצרות אלא אם כן יש על-פל-פנים באותו חצר שני בתים וכן הוא הדין שני בתים זה נגד זה ופירשו"י ביניהם או שני חדרים הפתוחים לבית אחר או בחצר הסמוכה להם, בענין שיכולין להביא הערוב אצלם דרך פתח או טלון בשבת. (ב) וכתבו האחרונים, דבאופן זה שלא יעשו תקן למבואות, לא יניחו הערוב בבית הפנקס פנהיג רק באחד התתים, ואם לא יעשו כן, אסור לטלטל אפלו בחצר פית הפנקס⁽⁴³⁾ על סמך הערוב שפנהו בבית הפנקס:

א * שהרבה בתים. של אנשים קטנים: (ב) מפתיהם לחצרות. (ג) מרשוחו לרשות חבירו (ד) כדי שלא יתיר לאפוקי מרשוחו החסיד לרשות הרבים. ובחצר ופקא מטר לטלטל בכל⁽⁴⁴⁾, ואפלו מחצר לחצר (ד) גמי מטר, דלא גזרו בזה ובפני, ויכולין לסימן ש"ע: (ג) שעל ידי כך אנו רואים כאלו כלם דרים באותו הבית (ד) וכאלו כל החצר מיוחד לאותו בית: ב (ה) יושבי אהלים או סכות (ו) * או מתנה (ז) שהקיפוהו מחיצה, (ח) אין מטלטלין מאהל לאהל (ט) עד שיערבו כלם. (י) * אכל שינא (יא) שהקיפוהו מחיצה, (יב) לפי שקלם מערבים ואין אותם אהלים

שער הייבן

(כט) מן ראובנים ושי"א: (ל) תשובת חכם צבי, והיא בקנה אחרונים. וטעמו, דסא פאקט קומא לן דערובי חצרות צריך להיות דוקא בבית דירה, ומה שאנו מניחים בבית הפנקס, כתב רמ"א לקמן בסימן שסו סעיף ג, משום דערובי חצרות שלטנו היא במקום שחייב להיות אין צריך דוקא בבית דירה, ואם כן הנה שלא תקנו המבואות אין עלינו שם שמוך רק שם ערוב חצרות בעלמא, וצריך דוקא בית דירה: (ל) מגיד אברהם ושי"א, ורוצה לומר, אפלו הן סמוכין ממש זה לזה ורק פתח ביניהם⁽⁴⁶⁾: (ג) פשוט. וענין לקמן בסימן ש"ע באור הלכה סעיף ג דבור הפתח יא שאין עוקרים, והסמכתו שם דתעקר כשיטה זו דגם בבית לבית בלחוד גס"כ אסור: (ג) וחסר גס"כ יש בו השתתפות של חבירו: (ד) הינו כלים ששכתו בחצר⁽⁴⁷⁾, ויכולין לסימן ש"ע: (ה) רמב"ם פ"ק ו מהלכות מלכים:

תרגום: 1 פתחור (תדר פניסה).



הלכות שבת סימן שסו

ביאורים ומוספים

נחשב לבית, שאר החדרים שבבית דינם כחצר, ולכן כתב שמחזיר שאין אוכלים שם מותר להוציא כלים ששבתו שם אל החצר, משום שנמצא מטלטל מחצר לחצר. (ההוסף, שמימי מותר להניח את הפת שמעריבים בה בחדר שאין אוכלים שם, כיון שגם חדרים אלו נחשבים במקום הראוי לדירתו).

ובאופן שהחדר שפתוח לחצר הוא חדר שאין אוכלים בו, כמו שמוציא בהרבה בתים, כתב החו"א שם (סי"ק מב) שלשיתו שדינו של חדר זה כחצר, נמצא שהבית פתוח לחצר והחצר פתוחה לחצר השותפים, ואם כן החצר נחשבת כמבוי שלא מועיל בו עירובי חצרות אלא שיתופי מבוואות. ובהמשך דבריו חזר והסתפק בזה, ולמעשה כתב שבנוסף של עירובי החצרות צריך להתנות שאם צריך עירובי חצרות, ואם צריך שיתוף יהא שיתוף.

[משנ"ב שם]

דגנורו שלא להוציא מן שבתו לרשות חבירו.

4) נקט כדעת רש"י (עירובין יג, ב, ד"ה חצרות), שפירש בן את טעם הגזירה, אמנם הרמב"ם (פ"א מהל' עירובין ה"א) פירש באופן אחר, שגזרו שלא להוציא מבית שהוא מקום שימוש לפרט, לחצר שהיא מקום השתמשות לרבים, שמא יסברו שבשם שמוותר להוציא מבית לחצר שהוא מקום השתמשות לרבים, כך מותר להוציא לרשות הרבים. (והנפקא מינה ביניהם, ראה מה שכתבנו להלן בשע"צ סי"ק א.)

[משנ"ב שם]

ובחצר גופא מקור לטלטל בקלוי.

5) ובטעם הדבר שלא אסרו לטלטל ד' אמות בחצר גזירה שמא יבוא לטלטל ד' אמות ברשות הרבים, כתב הפרישה (אות א) שחצר שהיא מוקפת מחיצות חומה לרשות היחיד, ולא יבואו לטעות ברבה, ורק שלא להוציא מהבית לחצר גזירה שבוה יש מקום לטעות, כיון שכלפי הבית חומה החצר לרשות הרבים.

[שעה"צ סי"ק א]

וידעה לומר, אפלי הן קטוכן טפס זה לזה (רק פתח ביניהם).

6) ולדעת הרמב"ם (שהובא במשנ"ב), כתב בביה"ל לקמן (סי"ט) שש"ג ד"ה או) בשם השושנים לדוד שמוותר לטלטל מבית לבית על ידי פתח שביניהם בלא עירובי חצרות, כיון שטעם הגזירה הוא שמא יטעו לומר שכשם שמוותר לטלטל מבית שמשמש לפרט אל חצר שמשמשת לרבים, כך מותר לטלטל מבית לרשות הרבים, ובטלטול מבית לבית הרי לא שייכת גזירה זו. אמנם הביא שם, שהתוס' יו"ט (עירובין פ"ז מ"א) כתב שאף הרמב"ם מודה שאסור לטלטל מבית לבית, אלא שתחילת הגזירה היתה שלא לטלטל מבית לחצר, ואחר כך הוסיפו ואסרו גם מבית לבית, והכריע בביה"ל שם כדעה זו. וכן מפורש בפירושו המשניות להרמב"ם (עירובין פ"ט מ"א) שאסור לטלטל גם מבית לבית בלא עירובי חצרות, וכן כתב החו"א (א"י"ח סי' צב), והוכיח בן מכמה מקומות.

[שעה"צ סי"ק ז]

היך כלים ששבתו בקצור.

7) וכלים ששבתו בבית והוציאו לחצר בשבת בהיתר, כגון דרך מלבוש, כתב בביה"ל לקמן (סי' טע"ב סי"א ד"ה שגוא) שנהלקו הראשונים האם מותר לטלטל ד' אמות בחצר שאינה מעורבת [כגון שפתוחה לשני בתים שלא עירובי יחד], שדעת התוס' (עירובין צ"א, ב, ד"ה וכלים) והתוס' יו"ט (שם) שמוותר, דעת הרשב"א המשך במילואים עמוד 18

[משנ"ב סי"ק מ]

דאף בבית אסור לא לטלטלו לפני שכנים הקרובים בשני הקרובים. 42) דבר זה מצוי בבית מלון או בית חולים, וראה מה שכתבנו בענין זה לקמן סי' טע"ק י"ג-י"ד.

[משנ"ב שם]

אסור לטלטל אפילו בחצר פתח הפתח.

43) והיינו אם פתוחים לשם בתים (ראה שער השו"ב סי"ק ב), אבל אם אין בתים פתוחים לשם, כתבו השו"ת רע"א (מהרו"ק סי' לד) החו"א (א"י"ח סי' פו סי"ק יא) שמוותר לטלטל שם, ואין האנשים שבאים מבחוץ להתפלל אסורים כדון רגל האסורה במקומה [כדלקמן שו"ע סי' טע"ב], אף שיש להם זכות להכנס להתפלל בחצר בית הכנסת ואי אפשר למחות בידם, משום שדריסת רגל האסרת היא רק בחצר פנימית וחיצונה, שבני הפנימית יוצאים מחצרות רק דרך החיצונה ואין הפסק בין החצרות, שנחשב הדבר כאילו הם דרים גם בחיצונה, אבל באן שיש הפסק כרמלית ביניהם, לא נחשב שהם דרים גם בחצר בית הכנסת.

אמנם אם כל העיר מתוקנת במחיצות, ועירבו את חצר בית הכנסת לחוד וכל העיר לא עירבה, כתב החו"א (שם סי"ק טז) שיש לדק לאסור לטלטל בחצר בית הכנסת, כיון שהעיר נחשבת כעיר של יחיד שאין מערבין אותה לחצאין [כמבואר בשו"ע לקמן סי' טע"ב]. ומ"מ אם היקנו את חצר בית הכנסת על ידי צורת הפתח או על ידי ב' פסק, אף בני העיר אסורים זה על זה [כמבואר שם סי' טז].

סימן שסו

דין עירובי חצרות שהרבה בני אדם דרים בו

[שו"ע סי"א]

חצרות.

1) הקדמה לדין עירובי חצרות

מן התורה אסור להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים, ובא שלמה המלך ע"ה וגזר איסור הוצאה מכל רשות לרשות אחרת, שמא יבואו להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים [אמנם מחצר לחצר יש אופנים שמוותר]. כמו כן תיקן עירובי חצרות, שעל ידם יוכלו להוציא מבית לבית, ומבית לחצר, ועל תקנה זו יצתה בת קול ואמרה: יבני אם חכם לבך, ישמח ליבוי גם אני" (עירובין כא, ב).

[משנ"ב סי"ק ב]

מפיהם לחצרות.

2) וכן להכניס מהחצר לבתים, מבוואר לקמן (סי' טע"ב סי"ק מה) שאסור.

[משנ"ב שם]

והוא הדין מפתח לבית.

3) וחדרים שאין אוכלים בהם בשבת האם נחשבים הם כחלק מהבית ומותר לטלטל מהם לחדר שאוכלים בו, או שנחשבים כחצר וצריך עירובי כוד להתיר לטלטל מהם לחדר שאוכלים בו, כתב לעיל (סי' טע"ב סי"ק לד) בשם הבית מאיר, שכשיש בבית חדר שאוכלים בו בשבת, גם שאר החדרים דינם כבית. מאידך, דעת החו"א (א"י"ח סי' צ"ט סי"ק מא) שרק החדר שבו אוכלים בשבת



מילואים הלכות שבת סימן שסו

המשך מעמוד 468

התקנה, שכיון שדעתו של אדם על פיתו, נחשב כאילו כולם דרים בבית שבו מונח העירוב ואינם דרים כלל בביתם, ושאר הברית החצר נפלים לבית זה [וכן משמעות לשון השו"ע כאן].

[משנ"ב ס"ק ט]

[מנ"ב ס"ק ט]

(11) טעם זה הוא כדעת רבה (עירובין מט, א) שגור עירוב הוא משום דירה, ופירש רש"י שם (דיה משום דירה) שדעתו של אדם על מאכלו, ולכן במקום שאוכלים נחשב כאילו כולם דרים בו, ושלא כדעת שמואל שסבר שגור עירוב הוא משום קנין, שעל ידי נתינת הפת נחשב כאילו נקנה הבית שבו מניחים את העירוב לבני שאר הבתים, ולשטרטו אינו תלוי באוכל. והרמב"ם (פ"א מהל' עירובין ה"טז) פסק כדעת רבה.

[משנ"ב ס"ק י]

של אנשי תילות על-פני השדה¹².

(12) החיילים אוכלים כל אחד באוהל שלו, אבל כשכולם אוכלים בחדר אוכל אחד, פסק השו"ע לקמן (סי' שע ס"ד) שנחשב שכולם דרים רק באוהל שבו הם אוכלים, ואינם צריכים לעשות עירוב חצרות.

[ביה"ל ד"ה א]

אכל קשעה שהיו יוצאים למלחמה¹³.

(13) הרמב"ם (פ"א מהל' עירובין ה"ג) הביא הלכה זו, והטעם שלא כתבה השו"ע, כתב המאמר מרדכי (סי' ב), משום שהוא דבר שאינו שכיח.

[ביה"ל שם]

אפילו מלחמת קשה¹⁴.

(14) החזו"א כתב (ליקוטים סי' ו ס"ק א), שיתכן שהיינו דוקא אם יצאו למלחמה על פי מלך וסנהדרין, אבל גייס העומד על עיר ובני העיר יוצאים להדפנו, אינם בכלל פטור מנהנה בעת מלחמה, אלא אם כן יש בכך משום הצלה.

(עבודת הקודש בית נתיבות שי"ג סי' ב) שאסור, ולא הכריע להלכה. דעת החזו"א (ארי"ח סי' קד ס"ק ב) להקל בזה.

[משנ"ב ס"ק ג]

דעקר דירתו של אדם במקום שפתו שם¹⁵.

(8) ולטלטל מבית לבית דרך חדר מדרגות, כתב בשו"ת אור לציון (ח"א סי' לא) שאין צורך עירובי חצרות, משום שחדר מדרגות נחשב כבית שער של רבים שהוא כדירה בלא בעלים, ומבואר בשערי צדק לקמן (סי' שע ס"ק כו), שלדעת התוס' (עירובין פה, א, ד"ה שני) דירה כזו אינה נחשבת לדירה, וגם אינה כחצר, אמנם במקום אחר (ח"ב פכ"ג תשובה יג) כתב, שאסור לטלטל דרך חדר מדרגות בלא עירובי חצרות, וצ"ע שכך מבואר מדברי החזו"א (ארי"ח סי' צד ס"ק ב).

[משנ"ב ס"ק ד]

ואכל אהרן לקלנו¹⁶.

(9) ולענין עשיית עירובי חצרות ביום הכיפורים שהאמילה אסורה בו, פסק השו"ע לקמן (סי' תנו ס"ד) שהרי הוא כשבת לענין עירובי חצרות, והיינו שאסור לטלטל בו בלי עירובי חצרות, ומשמע שמועיל לעשות עירובי חצרות, וכן כתב הביה"ל לקמן (סי' תריא סי' ב ד"ה כל מלאכה), וצ"ע לברייתא בעירובין (ל, ב) שמעריבים לגדול ביום הכיפורים, ופירש רש"י שם (ד"ה שמעריבין), משום שהפת ראו לקטן שאינו בר עונשין, והוסיף, שדברי המטה אפרים שם (ס"ד) שהצריך לעשות עירובי חצרות בשבת שלפני יום כיפור, ואסר לעשות ביום כיפור עצמו משום שהפת אינו ראו לאכילה, הם נגד הסתייא בגמרא, וכן הקשו על המטה אפרים שאר האחרונים [וראה בקצה המטה אות ו].

[משנ"ב שם]

אכל קש"ש שני קלנו שנה במקום זה שנשאר לקלנו¹⁷.

(10) בגדר תקנת עירוב, כתב כדעת הרמב"ם (פ"א מהל' עירובין ה"ז), שלדעתו גדר תקנת העירוב היא שכולם נעשים שותפים בבית שבו נמצאת הפת, וכשם שהם שותפים בבית זה כך הם שותפים בשאר הבתים, אמנם רש"י (עירובין מט, א, ד"ה משום דירה) כתב בגדר

הלכות שבת סימן שסו המשך מעמוד רלא

שמקפידים שלא יתן הפת מקהילה לקהילה בודאי לא מועיל, כמבואר בשו"ע להלן סי"ה.

[משנ"ב ס"ק לו]

שלא יקנה אהרן אהרן ביהור¹⁸.

(13) ואף על בעל הבית שאצלו מונח העירוב ולכן אינו צריך להשתדל בפת, כתב החזו"א (ארי"ח סי' קא ס"ק ג) שצריך שלא יקפידו שלא יאכל מוננו, שכיון שגם הוא שותף בעירוב, אם יקפידו עליו אין עירובם עירוב.

[ביה"ל ד"ה אמות]

וצריך עין למעשה¹⁴.

(14) ובכוננת התוספת שבת, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"א סי' ת) על פי דברי הגמרא (סוכה ג, ב) שבית שאין בו ד' אמות על ד' אמות נחשב עומד להסתר משום שאינו ראו לדירה, וכן כאן החדר הקטן עומד לשבירה, ונחשב כאילו העירוב מונח בחדר הגדול.

לעשות כך, משום שאם יתקלקל עירוב אחד, יוכלו לסמוך על העירוב השני, אבל כתב השער השובה שאין דבריו מכריעים לדחות דברי החכם צבי.

ולמעשה, כתב החזו"א (ארי"ח סי' צ ס"ק כח), שאם לכל בני העיר יש חלק בכל העירובין שבבתי כנסיות, וראי שאחד מהם מועיל ואינו מתבטל מחמת שעשו עד עירובין, וכן כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ז סי' לח אות ב) שהמנהג על פי המבואר בשליה בשם מהר"ל ומהרש"ל, וכמבואר בתשובות מנחת יהודה (סי' לד), שמניחים בכל ערב שבת עירובי חצרות ומזכים לכל בני העיר, כדי שאם יתקלקל העירוב יסמכו על עירוב זה.

והנה קהילות שיש מחלוקת ביניהם וכל אחת עושה עירוב לעצמה, כתב בשו"ת מחזה אברהם (ארי"ח ח"א סי' עג-עה) [לענין קהילות פאטיק שהיו שם שהיו קהילות שהקפידו לא לערב יחד], שאין עירובם חל, משום שצריך תקנת עירובי חצרות הוא מפני דרכי שלום, וכל המחזיק במחלוקת הרי הוא כמי שאינו מודה בעירוב, ונעל כל פנים באופן



הלכות שבת סימן שסו

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יב]

וכמו שפ"קם מערכים בק"ת אָחַד דְּמֵיָא.⁽¹⁶⁾

[משנ"ב ס"ק יא]

אָכַל אִם אֵין בְּפִינָה נָק בֵּית אָחֵר.⁽¹⁷⁾

16) והוא הדין אם יש הרבה בתים בספינה, אלא שרק בבית אחד גר ישראל ובשאר הבתים גרים נכרים, פסק השו"ע לקמן (סי' שפב ס"א) שאין צורך לערב עירובי חצרות.

[משנ"ב ס"ק יז]

ומְדַרְדֵּין מְקַרְקְעִיתָהּ, וְאֶף־עַל־פִּי שֵׁשׁ אֵינָה טַפְחִים בְּמִים.⁽²⁰⁾

20) ואף על פי שפסק השו"ע לעיל (סי' שמה סי"ה) שהמים נחשבים לקרקע ועד עשרה טפחים מגובה פני המים הרי הוא כרמלית [למעלה מעשרה טפחים הוא מקום פטור], כתב המג"א (סי' ד') שכשדנים על פנים הספינה אם הוא רשות היחיד, מודדים עשרה טפחים בתוך הספינה, ולא מבחוץ.

[משנ"ב ס"ק יז]

אָסוּר לְהוֹצִיא מִן הַבָּתִּים לַסְּפִינָה, דְּמִלְשׁוֹת־הַיָּחִיד לְכַרְמְלִית קַמְפִּיקָא.⁽²¹⁾

21) ופשוט שגם אם יערבו בין הבתים והיא מותר לטלטל מבית לבית [שלא דרך הספינה], לא יועיל העירוב להתיר לטלטל מהבתים לספינה, שהרי טעם העירוב הוא שעל ידו נחשבים כולם שגרים רק במקום אחד, וכאן אפילו שכולם גרים רק בבית אחד, עדיין אסור להוציא מהבית לספינה, שהרי זו הוצאה מרשות היחיד לכרמלית.

[משנ"ב ס"ק יח]

שְׁהַרִּי אֵין הָעֵרֹב אֶלָּא שֶׁחֵשֵׁב כְּאִלוּ פֶּלֶן דְּרִין שָׁם, וְהַרִּי הוּא דָר שָׁם.⁽²²⁾

22) ואם יש לבעל הבית אחד שתי דירות בחצר, והניחו את פת העירוב בבית שאינו גר בו, יתכן שאם הוא לא יתן פת יאסור על כל פנים מכה הדירה השניה, וכתב החו"א (א"ח סי' צ ס"ק מא), שאף שהדר שאינו אוכל בו נדון כחצר, מ"מ יועיל לשים שם את העירוב, ויתכן שכיון שנתן שם את העירוב נהפך להחת בית. אמנם עיקר דין זה אינו מצוי היום, שבלא זה מוזכרים את פת העירוב לכל הדיירים.

[ביה"ל ד"ה בתים שבספינה]

שְׁלֵא יוֹצִיא מִבֵּיתוֹ לַסְּפִינָה אֵטוּ הוֹצָאָה מְרֵשִׁית־הַיָּחִיד לְדִשְׁתֵּי־הַרְבִּים.⁽²³⁾

23) וכתב החו"א (א"ח סי' צו ס"ק ו'), שאם הספינה עצמה ראויה לדירה, יש כאן שני בתים וצריכים לערב. ואם הספינה אינה אלא חצר, אם כן אף שאוכלים שם אין צריכים לערב, כיון שהספינה נטפלת לבית, כדן חצר שיש בה רק בית אחד, שאפילו אם השכנים אוכלים בחצר אינם אוסרים, משום שהחצר נטפלת לבית.

[משנ"ב ס"ק יג]

וּמְצִינָה וְלִמְעָלָה נִקְלָלִים בְּשֵׁם מְהַנְהֵא.⁽¹⁸⁾

18) טעם הדבר מצינו בירושלמי (עירובין פ"א ה"י), שנלמד מהפסוק "מחנה אלוקים", שאין מחנה פחות מעשרה [וביארזו הקרבן העדה והפני משה (שם), משום ששכינה שרה בעשרה]. ולפי זה כתב החו"א (ליקוטים סי' ו ס"ק א), שהמינים שאין מצרפין אותם לעשרה לדבר שבקדושה, אינם משלימים גם לעשרה שבמחנה.

[משנ"ב ס"ק יד]

שְׁשֻׁבִים לְאֲנָשִׁים מְיַחֲדִים.⁽¹⁷⁾

17) אמנם היינו דוקא כשהמחיצות שבין הדיירים עשויות בקביעות, אבל אם אינן עשויות בקביעות, כתב בביה"ל לקמן (סי' שפב ס"ב ד"ה ויש) בשם תשובת הרשב"א, שיתכן שמחיצות שבספינה אינן נחשבות כמחיצות כיון שעשויות רק לשעה לצניעות. ולפי זה כתב בביה"ל שם, שפשוט שאם הכתלים בנויים לעולם, נחשבים הם כמחיצות לחלק בין הרשויות.

[משנ"ב ס"ק יט]

שְׁאֵף קָאן הַבָּתִּים קְבוּעִים לְקַסָּם.⁽¹⁸⁾

18) לענין חיוב ממוחה בבית שבספינה, פסק השו"ע (י"ד סי' רפו סי"א) שפטור הוא ממוחה, וכן פסק שם לגבי סוכת החג בחג. ובטעם הדבר ביאר הרעיק"א (בגליון השו"ע כאן), כיון שאינם דיורי קבע. מאידך לענין עירובי חצרות, פסק הרמ"א (כאן) שבתים שבספינה צריכים עירוב, והיינו שלגבי זה נחשבים הם כדירת קבע. וטעם החילוק ביאר בשו"ת בית יצחק (שמלקס, א"ח סי' מט ס"ק א), שלגבי חיוב ממוחה צריך דירה בקביעות, ובתים שבספינה אין דיים בהם בקביעות, אבל לענין עירובי חצרות, אם מתוקן הבית כהלכתו הייבום לערב עבורו אפילו אם דיים בו רק שבת אחת, ולכן בית שבספינה חייב לערב. [ולגבי סוכת החג בחג, ראה מה שכתבנו לקמן סי' שע ס"ק ד].



הלכות שבת סימן שסו

ל

באר הגולה

קבועים להם: הגה (ג) (יג) *בתים שבספינה (יד) צריכים ערוב, אף-על-פי (טו) שיש לספינה (ג) מחיצות. (טז) *ואם אין לספינה מחיצות, (יז) אסור (ז) לטלטל בספינה רק בארבע אמות (כ"ב בשם שבלי-לקט). וענין לקמן סוף סימן שפב וסימן תה סעיף ז: ג' הבהות שמניחים בו הערוב (יח) אין צריך לתן (ס) פת. (יט) ואין צריך שיהיה בערוב

באר היטב

אלא כ"א, ונמך לטלטל מחוץ להם, ע"ש"י שמה"ה. ובתוספתא חולקין ופרשו שספינה שיש לה דפנות וקרקעות העשויות נקרים וחלל בין הנקרים והמים ונקיטין בה ויושבין בה כמו במים, אפ"ה ה"י ר"ח, שאנו רואין כאלו דפני הספינה עקמין ומסבבין כל הספינה ונמצאו הנקרים מתברין, ע"ש. ואם יש בית בספינה והספינה אין לה מחיצות " אסור להוציא מהבית לספינה, ואם יש לה מחיצות " אי"צ ערוב כיון דאין שם אלא בית א', מ"א: (ה) פת. שהרי אין הערוב אלא שחשב כאלו כלן דרין שם, והרי הוא דר שם:

באר הלכה

שפוטותה דמלקא כמו שפרשנו במשנה בירוח, המתנה פרושו מה שאנו קורין בלשון אשכנזי "לאגער", ולא מורי כלל בחיל שהולך ממקום למקום, רק מורי שהולך במקום אלא שאין חונין בתים רק על"פני השדה, כמו שצ"ע שהתולות של מלך חונין פקדן על"פני השדה רק שמתעוררין כמו אהלים, ואשמעין דגם אהלים של ארצי כאלו ג"כ בכלל בתים המה וש"כא בהו זנות הוצאה מרשות לרשות, וכל זה בקעין מה שצ"ע על"פ"פנים חונים בקביעות, אבל לא בהולכים בדרך, בזה ליכא לחלק כלל בין מחנה לעצמא יבין יום אחד לשני ימים, אלא כל שאנים קובעים את עצמם לזמן מרבה פוראי לא גזרו בזה, וצ"ע, דעקר דינא דשניא אינו ברור ורב הפוסקים הראשונים חולקים על זה, עין ברש"י"א וברוס"ב"א מ"ש בשם רבי משה פתח וכו' ורוב וברבנו והתנן, וכן באמת משמע ע"טת רש"י בפרק כל גזית דף צ"ג ג"י ג' גרפיפות כתב רש"י יבגוף שערבו, עין שם, ואף-צ"ע דמורי תתם בשניא, אלקא דגם שניא אינם פטורים מעקר ערובי-הצרות, ואבב דאיתנין לנכ"י, תמיד לן דעת המחבר, דהכא תתם כהרמב"ם, ובסימן שס ע"פ ג' הענין שלשון רש"י דמורי בשניא שערבו, וזהו הפך מלשון הרמב"ם ונאפשר דזהו פתת הגר"י שקמת בהאי דינא דשניא ע"פ ש"ס"ג וצ"ע עין גדולי, וטעמי-סופר הוא בדבריו וצ"ע לומר ש"ס סעיף ג', וכן למה שהקצית. ואפשר היה לחלק ולומר, דעו כן לא קאמר הרמב"ם בשניא דפטור אלא בדננא לשהקפיו כל השניא מחוץ במחיצה אחת אלא שבעפנים הקפיו לכל אהר, ובהו כתב הרמב"ם דפטורין מערובי-הצרות, משום דכיון שהקפיו כל השניא במחיצה אחת הרי הם מערביין, ולא משגחיין פשה שנתחלקו בפנים באהלים, משום דאין אותם אהלים קבועים ודמי כמי שאין אהלים כלל והם שוכנים בעצור או בקרפף אחד דמטר לטלטל בכלו, מה שאין כן במה דש"ס סעיף ג' דמורי שהקפיו כל אחד לעצמו מחיצה מתנת, אם-כן ליכא למימר דהתרא כמערכים, דהלא אהרבה נתחלקו כל אחד לעצמו אלא שיש שחם מזה לזה, ואם-כן לא צריך משני בתים שפותרים זה לזה שצריכין ערוב, וכן משמע באמת מדקדוק לשון הרמב"ם שהוא לשון המחבר שקבת ל"פ שלם מערבין ואין כ"י, ולכאורה הנה אפשר לומר דגם רש"י מורה דינא דשניא בגונא דסימן שסו, אך כד דקנין מיטב חונין דליתא, שדרי גבי ד' דברים פטורים במחנה וחדא מניהו ערובי-הצרות, כתב גם-כן רש"י יבגוף שהקפיו מחיצות כל אחד בפני עצמו ופתח' וכ"י, מ"ש כמו ב"דף צ"ג, ודננא שם מלשון הדולכים למלחמה פטורוהו ובלאו הכי תיכין, וכן האור ורוב

(ג) בתים. דאומן שאין להם בתים בספינה הרי הם משרויים בחצר א', עין סימן שע"ג: (ג) מחיצות. פי' גבוהה " מקרקע הספינה אע"פ שאינה גבוהה " מן המים מטר לטלטל בחובה. וע"י סימן שנה: (ז) לטלטל. דהרי פרמלית, אבל מטר לטלטל מן המים לתוכה, דמפרמלית לפרמלית שרי. אמרין בגמרא שם: ספינות קטנות הרמכות מלמעלה וקצרות מלמטה עד חדרו של ספינה, אפ"ה הרי רח"י אם יש להם מחיצות "י, דאמרין גזר אחית. ובאגדה סימן קי"ג: אם אין רחבה ד"ס בתוך גבה ג' אז הרי קים ואין מטלטלין בה

משנה ברורה

לא מקרי חלוק פירות, וכמו שקלם מערכים בבית אהר דמ"ט, וענין בבאר הלכה. וענין בבאר הגר"א שהביא בשם מפרשים שחולקים על זה ונדעמם, דא"תלים שבשניא צריכים ערוב ושבמחנה פטורים מערוב, אף שניא לא מקרי רק בשהוא פחות מצ"ע, ומצ"ע וילמלה וכללים בשם מתנה"ט: (יג) בתים וכו'. שש"ס: (ו) לאנשים מזהר"ט: וזהשם, דלא גרע מיושבי אהלים וכו' שצריכין ערובי-הצרות, שאף כן הבהים קבועים להם"ט לכל משך גסיעתם על המים. וענין במגן-אברהם ואל"ה ובה דדוקא שלש בה אינה בתים השוכים לישראלים, אבל אם אין בספינה רק בית אהר"ט ושאר אגשים שוכנים בספינה עצמה, אין צריכים ערוב כלל ומטר להוציא מן הבית לספינה, וענין באור הלכה: (יד) צריכין ערוב. ועל-ידי-זה יהיה מטר לטלטל מפיח לבית ומבתים לספינה, ובלא ערוב אסור בכל זה, אבל בספינה עצמה (ו) מטר לטלטל בכלה כמו פחצה, וכן אותם ספינות שאין להם בתים אלא שרויים בספינה, (ס) הרי הם משרויים בחצר אחת, שפ"ת"א לטלטל בקלה בלי ערוב: (טו) שיש לספינה מחיצות. של עשרה טפחים, ודינה כרשות-היחיד: (טז) ואם וכו' מחיצות. של עשרה טפחים. (ט) ומודין מקרקעיתה, ואף-על-פי שיש אינה טפחים בפנים"ט: (יז) אסור לטלטל בספינה. דהתרא פרמלית. (י) ובאפן זה מטר לטלטל מן המים לתוכה ומתוכה לתוך המים, דמטר לטלטל מפרמלית לפרמלית. כתב מגן-אברהם, דאם יש בתים בספינה והספינה עצמה אין לה מחיצות של עשרה טפחים, אסור להוציא מן הבתים לספינה, דמרשות-היחיד לפרמלית קמפי"ט. וענין בבאר הלכה מה שהבאתי עוד בשם מגן-אברהם: ג' אין צריך לתן פת. שהרי אין הערוב (י"א) אלא שחשב כאלו כלן דרין שם, ובר"י הוא דר שם"ט: (י"ט) ואין צריך וכו' פרוטה, לאפוקי כמאן דאמר בגמרא

מסאם על הא המתנה פטור מערובי-הצרות: דמורי בשש"א מחיצות וכו' אבל בשניא וכו'. ובאמת מצאתי בשפ"ל"לקט שני פרשים על הא המתנה פטור מערובי-הצרות: אחד פרוש רש"י, ואחר-כך פרוש ר"ש בן הגר"ם, כצ"ע הרמב"ם, שהקפיו מחיצה אחת וחלוקים מבפנים באהלים, עין שם סימן צו: * בתים שבספינה. עין מה שכתבתי במשנה ברינה בשם מגן-אברהם ואל"ה רבה, ובאמת לכאורה מ"א להו זה, דהיון דסוף-סוף שוכנים תרבה אנשים בספינה, ושיכא למגור שלא יוציא מביחו לספינה אטו הוצאה מרשות-היחיד לרשות-הרבים"ט? כמו כדריים בתמים? וכבר עמד על זה בפר"מגורים, עין שם. ולכאורה למה דבריהם מדברי שפ"ל"לקט סימן ק"א שמתנו העמיק רמ"א דבריו שבאנו, שזה לשונו שם בסימן ס"ל: וכתב אחי רבי הנגמיר, דמאחר דקומא לן דבתים שבספינה תיכין בערוב, דין כדון תצור, שאם יש שם שני ישראלים חלוקים בשני בתים צריכין לערב, ואם אינן חלוקין בשני בתים אינן צריכין לערב וכו', עד כאן לשונו שם; אלא דבאמת אין ראה משום, דשם לא נחית לזה, אלא משום דמורי שהספינה של עפ"ם, כמו שפ"ס"ם שם, ובעפ"ם"הא אין אוקר כחד ושראל או אפלו כהרי ושראל אם הם בבית אחד, דמבאר לקמן סימן שפב סעיף א, לפיכך כמב והצורך שני בתים, אבל לא שצריכין לענין ערוב דדוקא שני בתים, אלא כל שיש רשות של אנשים הרבה אסור, אם לא שאין בתים כלל, דלא גזרו בחצר גרדא, ואפשר דהש"ס הוא, דאין לגזר בכפינה יותר מפתח, ובהצד הלא ידוע דלא מקרי חצר רק כשיש לו על"פ"פנים שני בתים פתוחים לתוכו, וצ"ע לא גזרינן אם בספינה רק באפן זה: * ואם אין לספינה מחיצות, כתב מגן-אברהם: אמרין בגמרא שם לענין ביצתא דמישן, לפי פרוש רש"י שם שהוא ספינות קטנות הרמכות מלמעלה וקצרות

שער הציפור

(1) דרלקמן סימן שפב בסופו בה"ה: (1) תוספתא פרק הורג, וכתבא בשפ"ל"לקט: (2) אהרתיים: (3) פוסקים: (4) אהרתיים: (5) גמרא. וענין שם דאפלו אין לו פת בביתו כלל וזלת מה שהביאו הש"כנים לערוב, והוכח בבית-יוסף:

